

WELKOM

OP HET SYMPOSIUM

VAN LAND TOT PAND

19 september 2024

Biobased materialen in je volgende project....Hoe dan

Door:

Eric Versteeg, Twentse Bouwboeren

Frances Swets Building Balance

Inhoud

- + Building Balance & het team
- + Procesmatige kant (rol van gemeenten, wijze van aanbesteden om biobased toegepast te krijgen)
- + Technische mogelijkheden en ontwikkelingen

Building Balance

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Provincie Noord-Brabant

provincie Utrecht

provincie limburg

provinsje fryslân
provincie fryslân

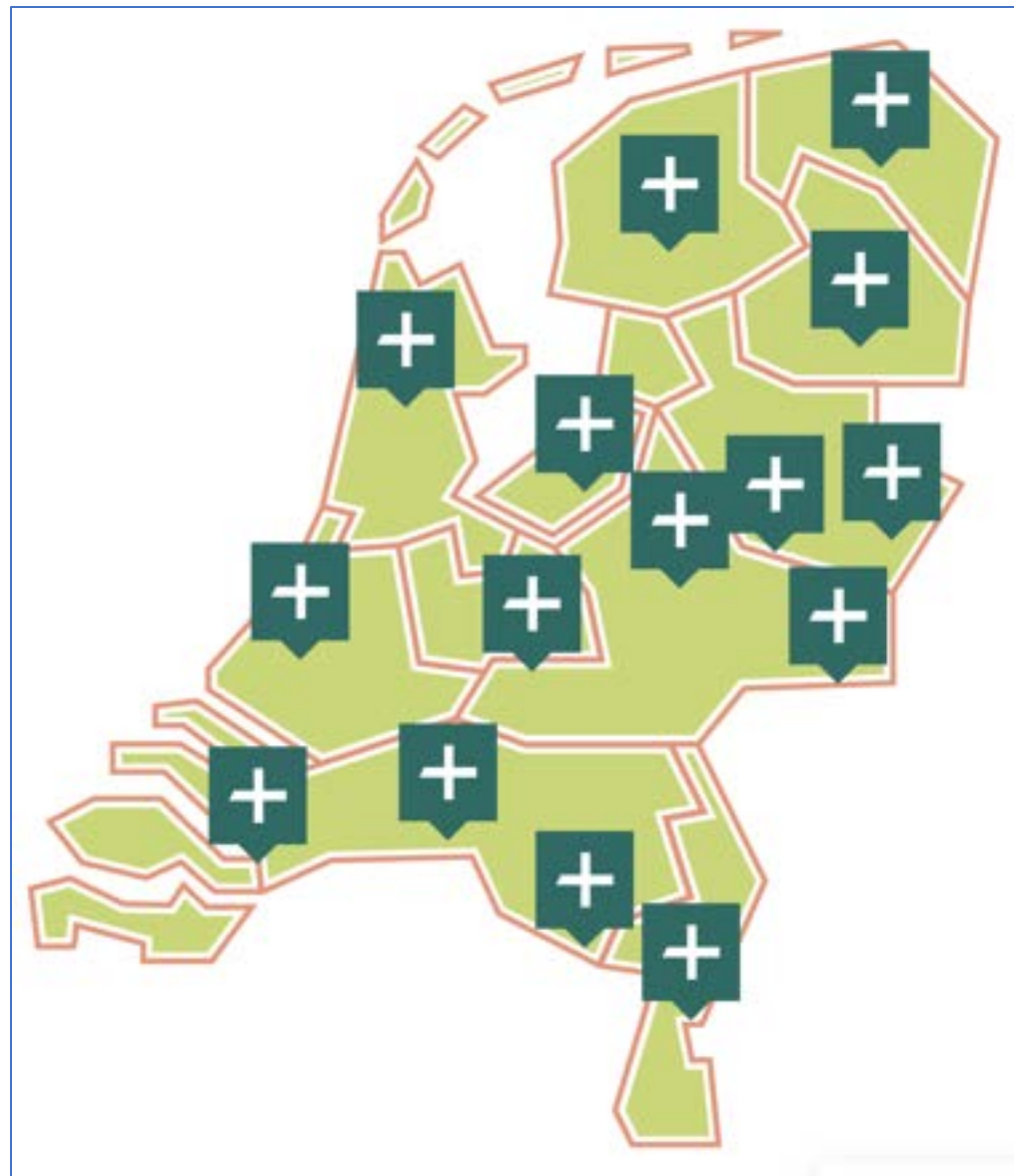
provincie Zuid-Holland

provincie Overijssel

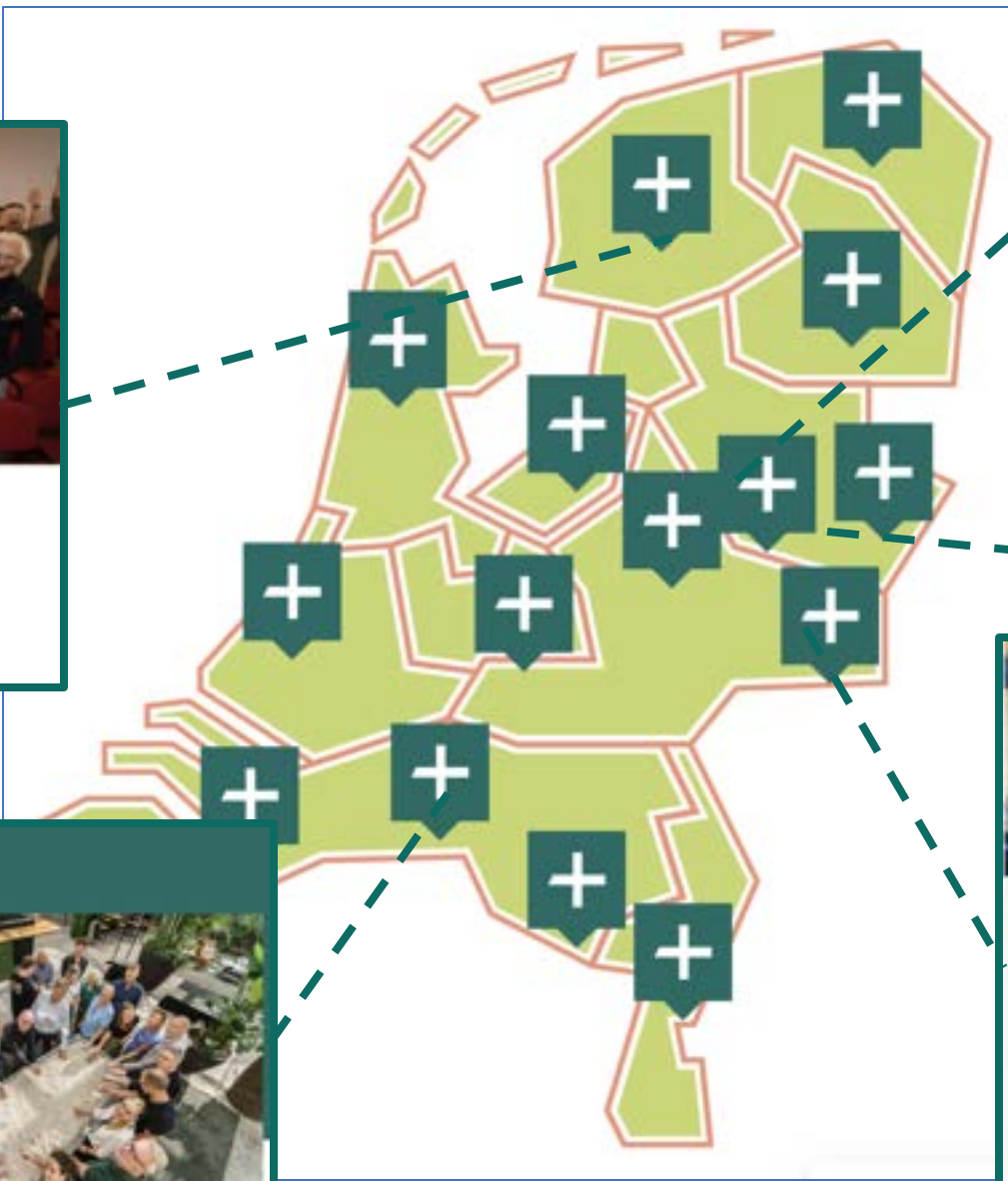
PROVINCIE FLEVOLAND

Rabobank

Interreg Co-funded by
the European Union
North-West Europe

Regionale aanpak

**TIENTALLEN FRIESE PARTIJEN
ZETTEN HANDTEKENING ONDER
BIOBASED-INITIATIEF**

Actueel
**Green Deal Biobased
(ver)bouwen in Salland**

7 juni, 2023
In 2030 worden in Salland 1.000
nieuwbouwoningen en nog eens
2.000 bestaande woningen (deel...

**Ruim 30 bedrijven tekenen intentieverklaring
voor biobased (ver)bouwen in Twente**

**Ruim 30 bedrijven
tekenen
intentieverklaring voor
biobased (ver)bouwen
in Twente**

5 oktober, 2023
Op 25 september tekenden ruim
30 bedrijven en organisaties de
intentieverklaring voor het projec...

8 januari 2024
**Vijf woningcorporaties slaan
handen ineen voor tests met
biobased isolatie in 2024**

Organisaties vanuit de hele keten, van
bouwers tot boeren, hebben zich onder
de noemer 'Samen Biobased Bouwen'
verenigd om zich...

**Brabantse
corporaties
bundelen krachten
voor biobased
bouwen**

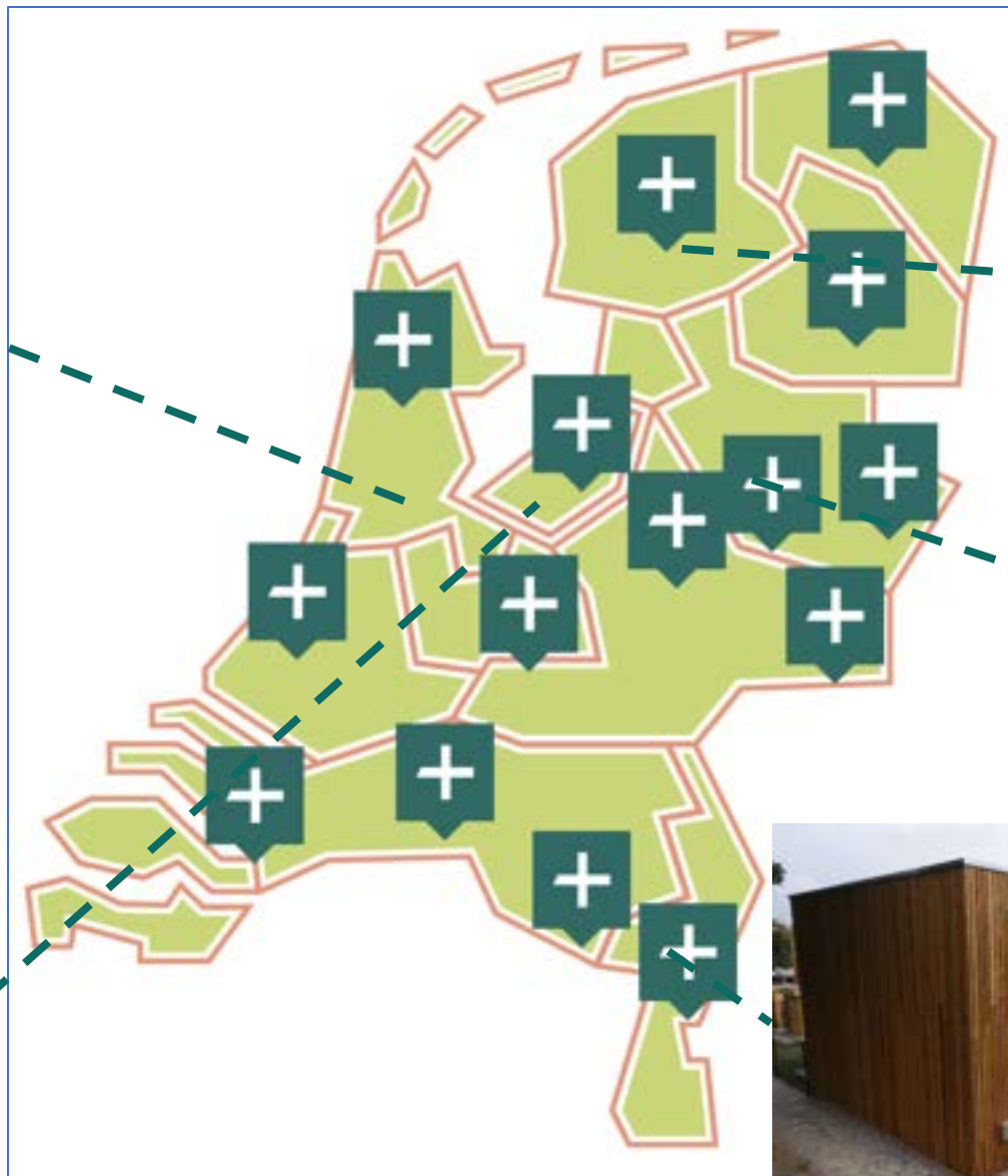
2023 - 2024 - Biobased Bouwen - Samen Biobased Bouwen

Het gebeurt al!

500 hectare vezelhenneep voor Friese isolatie

Biobased woningen voor SallandWonen

Biobased huizen voor Wonen Limburg

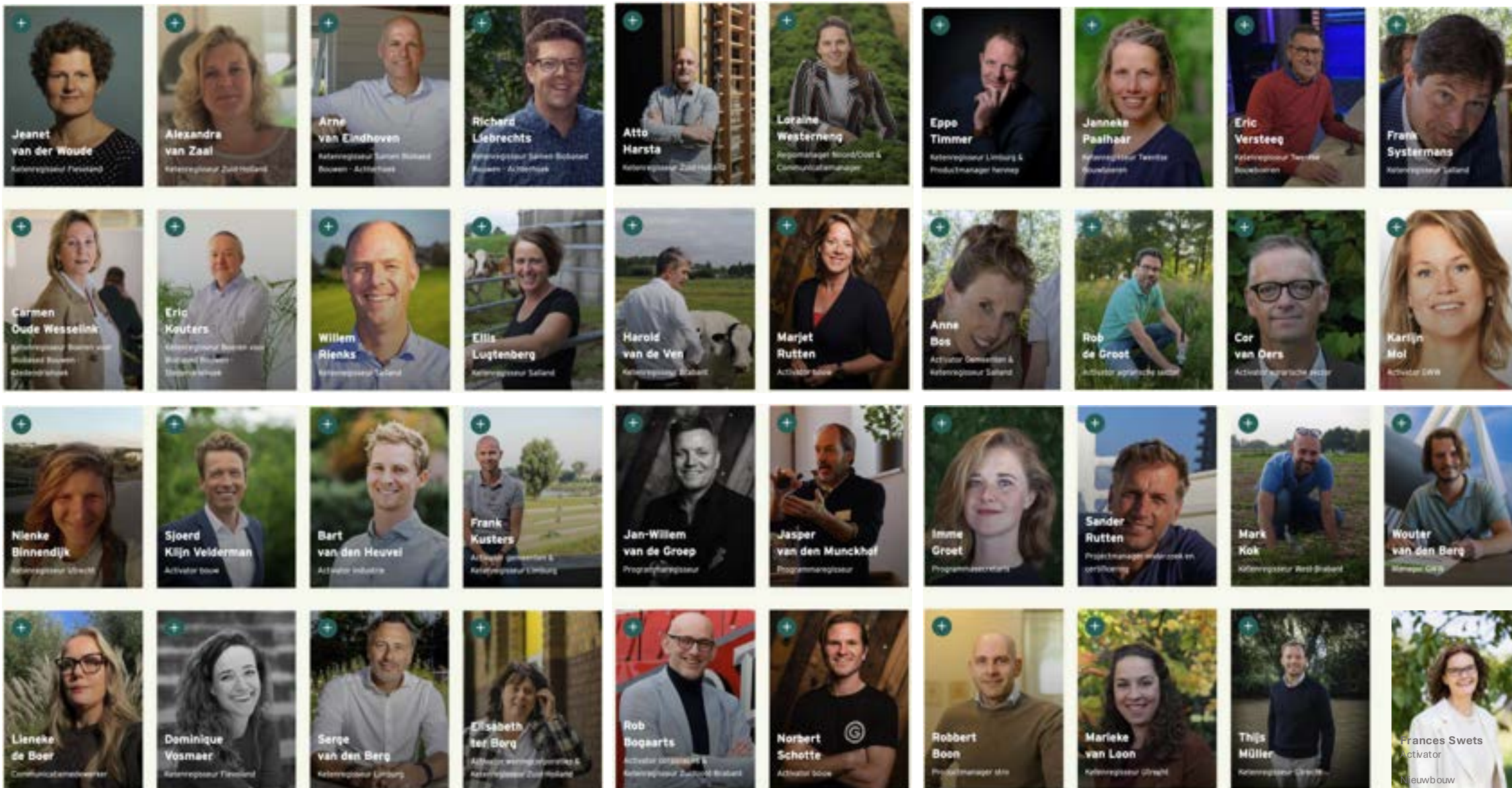

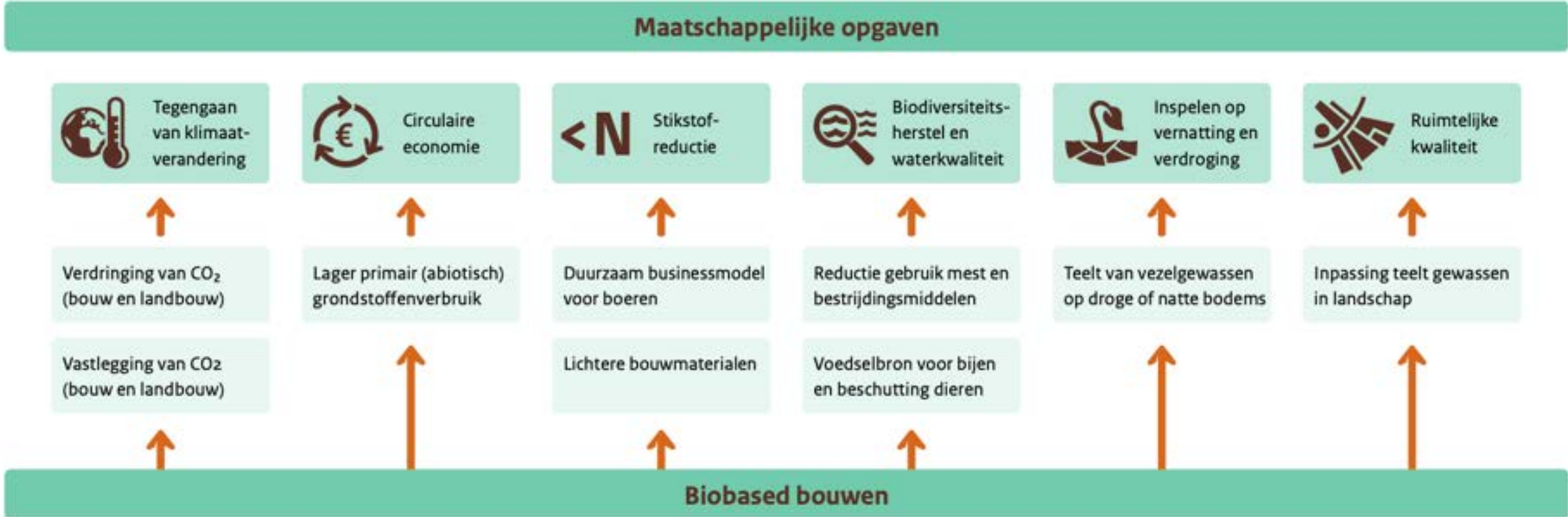
36 appartementen voor sociale- en middenhuur

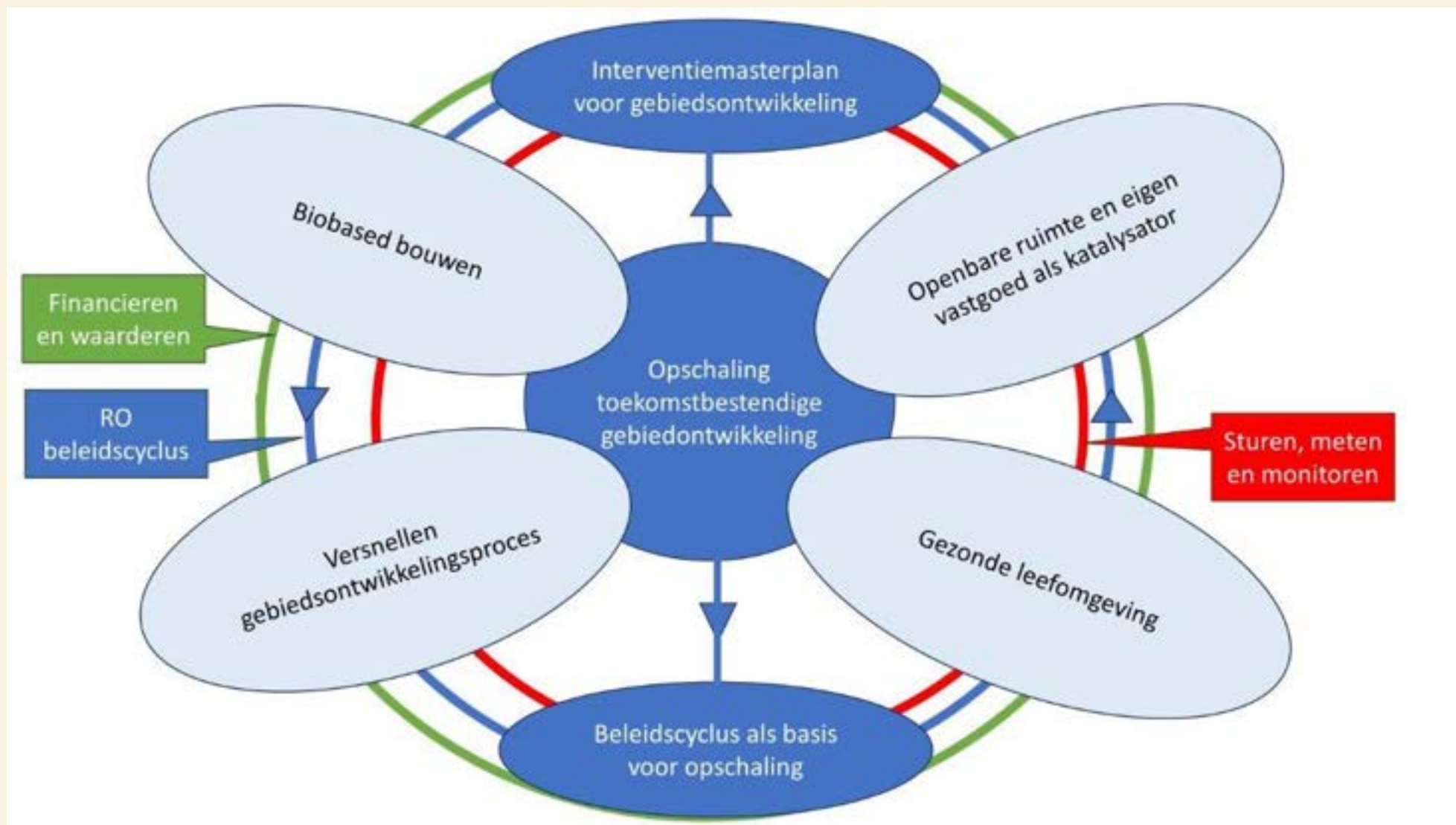
Houten hotel Almere

Team Building Balance

Figuur 2 De maatschappelijke bijdrage van de teelt, verwerking en toepassing van biograndstoffen in de bouw

NATIONALE AANPAK BIOBASED BOUWEN INTERVENTIES

ACTIELIJN I. HET OPZETTEN EN OPSCHALEN VAN BIOBASED KETENS

- 1 Opzetten en opschalen van ketens van boeren, verwerkers en bouwers
- 2 Interbancair overleg voor de ontwikkeling van financieringsconstructies
- 3 Teelt van vezelgewassen op rijksgronden

ACTIELIJN II. VRAAGSTIMULERING BIJ BOUWERS EN OPDRACHTGEVERS

- 4 Aanpassen en aanscherping van normen om biobased bouwen te verankeren
- 5 Vergroten rol overheid als *launching customer* van biobased bouwmaterialen
- 6 Opnemen bonus op biobased materialen in subsidieregelingen
- 7 Doorontwikkelen van pilotprojecten tot marktrijpe oplossingen in de GWW-sector
- 8 Afspraken over standaardisatie van lokale uitvragen duurzame woningbouw
- 9 Biobased indicatoren opnemen in de uitvoering van de Woondeals
- 10 Biobased indicatoren opnemen in Bouwstroominitiatieven
- 11 Ontwikkelen standaard biobased-uitvraag voor inkoopbeleid medeoverheden
- 12 Ontwikkelen standaard biobased-uitvraag voor woningcorporaties
- 13 Ambtelijke ondersteuning gemeenten en provincies bij procedures
- 14 Verlaging hypotheektarieven voor biobased bouwen
- 15 Ondersteuning van bouwers

ACTIELIJN III. ACTIVATIE VAN AGRARIËRS EN VERWERKERS

- 16 Het ontwikkelen van een generieke methode voor *carbon credits*
- 17 Proefdraaien *carbon credits* en garantiefonds voor *carbon credits*
- 18 Oprichten van belangenvertegenwoordiging voor vezeltelers en -verwerkers
- 19 Doorontwikkeling afwegingskader vezelgewassen
- 20 Opzetten van een stimuleringsregeling voor verwerkers van vezels
- 21 Biobased *incubator* voor het ondersteunen van starten de verwerkers
- 22 Ondersteuning keuzes verwerkingstechnieken door vergelijking kosten en LCA

ACTIELIJN IV. TESTEN EN CERTIFICERING

- 23 Testfaciliteiten collectief benutten en testvragen bundelen
- 24 Stimuleren duurzaamheid biograndstoffen
- 25 Testprogramma voor vezels, bouwmaterialen en constructies
- 26 Stimuleren extra biobased productkaarten in de Nationale Milieudatabase

ACTIELIJN V. KENNISDELING EN ONDERWIJS

- 27 Opzetten en doorontwikkelen Biobased Campus
- 28 Biobased leerstof opnemen in kwalificatiedossiers MBO/HBO/WO
- 29 Ontwikkelen uitgangspunten ruimtelijke kwaliteit en daarmee experimenteren
- 30 Samenwerking en kennisontwikkeling met bestaande agro-adviesbedrijven
- 31 Opleiding ontwikkelen voor relevante erfbetreders
- 32 Regionale leernetwerken opzetten voor overstap op vezelteelt
- 33 Training biobased bouwen voor bouwers, architecten en ingenieurs
- 34 Technische kennis over materialen bundelen en verspreiden in de markt
- 35 Kennislacunes en mythes over toepassing van biobased doorbreken

ACTIELIJN VI. ONDERZOEK EN INNOVATIE

- 36 Experimenteren met natuurinclusieve teelt
- 37 Ontwikkeling voorwaarden regeneratieve teelt
- 38 Onderzoek naar en experimenteren met waterkwaliteitsverbetering bij vezelteelt
- 39 Onderzoek naar en experimenten met optimale beleidscondities voor vezelteelt
- 40 Onderzoek naar de biodiversiteitsbijdrage van vezelteelt
- 41 Het onderzoeken van de rol van een omschakelfonds voor boeren
- 42 Onderzoek naar verankering biobased bouwen in (bouw)regelgeving
- 43 Onderzoek naar de optimale toepassing van biobased bouw materiaal
- 44 Verkenning Garantiefonds voor de GWW-sector
- 45 Onderzoeken bijmengnorm biograndstoffen t.b.v. in fratoepassingen

algemeen

agrarisch domein

industriedomein

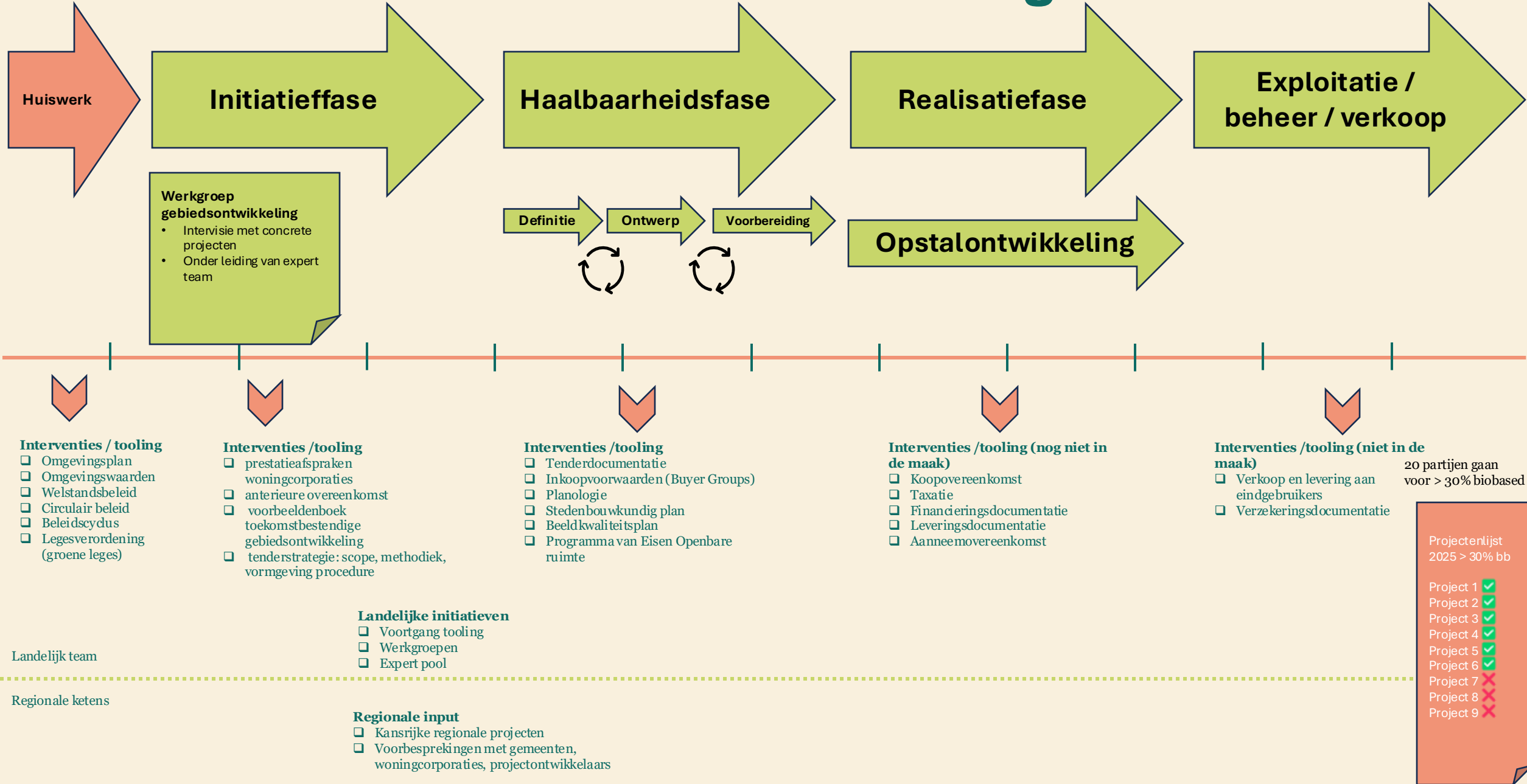
bouwdomein

VRAAGSTIMULERING

Nieuwbouw	Renovatie woningen	Overheidsvastgoed	Agro	GWW
<i>Gebiedsontwikkeling Opstalontwikkeling</i>	<i>Particulieren (NIP) Woningcorporaties</i>	<i>Bouw en renovatie Scholen Gemeentelijk vastgoed Sporthallen</i>	<i>Landelijk gebied Vezelteelt</i>	<i>Grond-, weg- en waterbouw</i>
Leerlijn MRA houtbouw, Biobased Buyer Sessies	Biobased Buyer Sessies	Biobased Buyer Sessies	Regionale ketenbijekomsten	Biobased Buyer Sessies
Handreiking interventies in gebiedsontwikkeling (denk aan voorbeelden beeldkwaliteitsplan, omgevingsvisie, welstand, grondexploitatie, uitvraag, groene leges, voorbeeldenboek toekomstbestendige gebiedsontwikkeling)	Handreiking Prestatieafspraken Voorbeelden subsidieregelingen gemeentelijk isolatieprogramma	Inkoopleidraad, standaardisering en voorbeelden biobased uitvraag	Biobased ketens in de regio's	Biobased uitvraag GWW Straat- en wegmeubiliair Bioverrijkt beton
Expert teams, ambtelijke ondersteuning, convenanten, woondeals	Expert teams, verbouwstromen	Expert teams, convenanten	Intentie en commitment in de regionale ketens	Expert teams, convenanten

Gebiedsontwikkeling

NATIONALE RICHTLIJN STANDAARDISATIE TOEKOMSTBESTENDIG BOUWEN

Thema	Onderdeel	Indicator	bepaling	eenheid	Weging***
A. MILIEU-IMPACT & MATERIAALGEBRUIK	1. Milieu-prestatie-gebouwen	i. MPG-score	MPG	€/m ² bvo/jaar	0
	2. Materiaalgebruik	i. Secundaire grondstoffen	Bijlage A	massa %	1
		ii. Biograndstoffen	Bijlage A	massa %	3
B. KLIMAATIMPACT	1. CO ₂ -emissie materialen productie*	i. GWPa (module A1-A5)	DGBC PP	kg CO ₂ /m ² bvo	2
C. ENERGIE	1. Energiegebruik	i. BENG-1	NTA8800	kWh/m ²	0
		ii. BENG-2	NTA8800	kWh/m ²	1
		iii. BENG-3	NTA8800	%	2
D. NATUURINCLUSIVITEIT	1. Habitat	i. Meetlat natuurinclusief bouwen	Bijlage B	st	1
	2. Groenoppervlak	ii. Verhouding groen/verhard	Bijlage B	%	1
E. KLIMAATADAPTATIE	1. Hittestress gebied	i. Effectiviteit maatregelen (kwalitatief juryoordeel cijfer 1-10)	Bijlage C	n.v.t.	1
	2. Hittestress gebouw**	ii. TO-juli zonder installaties	ja/nee	waar 1 / onwaar 0	1
	3. Water	i. Waterbeschikbaarheid (kwalitatief juryoordeel cijfer 1-10)	Bijlage D	nvt	1
		ii. Wateroverlast maatregelen (kwalitatief juryoordeel cijfer 1-10)	Bijlage D	nvt	1

*Het concept van de Nationale Richtlijn Standaardisatie Toekomstbestendig Bouwen gaat uit van de EU Whole Life Carbon benadering, die bepalingmethode is nog niet beschikbaar.

**Niet opgenomen in het concept van de Nationale Richtlijn Standaardisatie Toekomstbestendig Bouwen.

***De opgenomen wegingsfactoren dienen als voorbeeld en kunnen door de aanbestedende dienst worden aangepast.

Een kijkje in de keten: voorbeeld gewas-product-combinaties

Agro

Industrie

Bouw

Een paar vragen

- + Wie hebben er al ervaring opgedaan met biobased bouwen?
- + In welke projecten zie je kansen voor biobased bouwen? En... welke ondersteuning zou je daarbij willen hebben?

Van stro naar inblaasisolatie

DE REIS VAN BIOVEZELS VAN LAND NAAR PAND: STRO

Agro

Industrie

Bouw

BODEMS	GEWASSEN	PRIMARE VERWERKING	VERWERKING	SECUNDAIRE VERWERKING	MATERIAAL	COMPONENT VERWERKER	SYSTEMEN	SYSTEM INTEGRATOR	DOELGEBRUIK
BUFFERSTROKEN <i>langs waterlopen</i>	VLAS	VERBALEN	STROBALEN	VEZELHENNEP PRODUCTENTEN	ISOLATIEWOL	PREFAB STROBOUWER	PREFAB WANDEN	AANNEMERS	VERDUURZAMING
STOPPENDE BOER	HENNEP	MECHANISCH VERVEZELN	VEZELS (GEHAKSELD)	VEZELVLAS PRODUCTENTEN	INBLAAS VEZEL (VERHAKSELD)	PREFAB HSB-BOUWER	PREFAB VLOEREN	ASSEMBLAGE BEDRIJVEN	RENOVATIE
AKKERBOUWER	SORGHUM	MECHANISCH HAKSELEN	VEZELS (VERVEZELD)	HENNEPSCHEVEN PRODUCTEN	INBLAASVEZEL (VERVEZELD)	BINNENWANDEN PRODUCTENT	PREFAB SCHUINE DAKEN	INDUSTRIËLE WONING BOUWERS	NIEUWBOUW FLEX
NATTE BODEMS	MISCHANTHUS	CHEMISCH	CELLULOSE	KALK PROD	15 ton/ ha	PREFAB INDUSTRIE	PREFAB PLATTE DAKEN		NIEUWBOUW HOOG
GEMENGD BEDRIJF <i>Extensiverings- gebieden</i>	ZONNEKROON	BIOLOGISCH	MEYCELIUM	COMPOSIT PLATEN PRODUCTIE	HARDE ISOLATIEPLATEN	ISOLATIE- BEDRIJF	PREFAB MODULES		NIEUWBOUW GROND- GEBONDEN
AANGEKOCHT DOOR OVERHEID	RESTSTROMEN	THERMISCH	SCHEVEN/ LEMEN	PLATEN PRODUCTENT	MDF- ALTERNATIEF	MODULE FABRIEKEN	INTERIEUR COMPONENTEN		GWW-SECTOR
BEHEERGEBIEDEN	GRAS		HARSEN/ LIJMEN/ FILLERS	SPAANPLAAT PRODUCTENT	SPAANPLAAT ALTERNATIEF				UTILITEITSBOUW

DE REIS VAN BIOVEZELS VAN LAND NAAR PAND: STRO

Agro

Industrie

Bouw

BODEMS	GEWASSEN	PRIMARE VERWERKING	VERWERKING	SECUNDAIRE VERWERKING	MATERIAAL	COMPONENT VERWERKER	SYSTEMEN	SYSTEM INTEGRATOR	DOELGEBRUIK
BUFFERSTROKEN <i>langs waterlopen</i>	VLAS	VERBALEN	STROBALEN	VEZELHENNEP PRODUCTENTEN	ISOLATIEWOL	PREFAB STROBOUWER	PREFAB WANDEN	AANNEMERS	VERDUURZAMING
STOPPENDE BOER	HENNEP	MECHANISCH VERVEZELEN	VEZELS (VERVEZELD)	VEZELVLAS PRODUCTENTEN	INBLAAS VEZEL (VERHAKSELD)	PREFAB HSB-BOUWER	PREFAB VLOEREN	ASSEMBLAGE BEDRIJVEN	RENOVATIE
AKKERBOUWER	SORGHUM	MECHANISCH HAKSELEN	VEZELS (VERVEZELD)	HENNEPSCHEVEN PRODUCTEN	INBLAASVEZEL (VERVEZELD)	BINNENWANDEN PRODUCTENT	PREFAB SCHUINE DAKEN	INDUSTRIËLE WONING BOUWERS	NIEUWBOUW FLEX
NATTE BODEMS	MISCHANTHUS	CHEMISCH	CELLULOSE	KALKHENNEP PRODUCTEN	INBLAAS CELLULOSE	PREFAB INDUSTRIE	PREFAB PLATTE DAKEN		NIEUWBOUW HOOG
GEMENGD BEDRIJF <i>Extensiverings-gel</i>	ZONNEKROON	BIOLOGISCH	MEYCELIUM	COMPOSIT PLATEN PRODUCTIE	HARDE ISOLATIEPLATEN	ISOLATIE-BEDRIJF	PREFAB MODULES		NIEUWBOUW GROND-GEBONDEN
AANG D OVE			EN/ N	PLATEN PRODUCTENT	MDF-ALTERNATIEF	MODULE FABRIEKEN	INTERIEUR COMPONENTEN		GWW-SECTOR
BEHEER			N/ N/ S	SPAANPLAAT PRODUCTENT	SPAANPLAAT ALTERNATIEF				UTILITEITSBOUW
LAND					GIPS ALTERNATIEF				
					BALKMATERIAAL				
	GRAANSTRO				GEVELPLATEN				

DE REIS VAN BIOVEZELS VAN LAND NAAR PAND: HENNEP

Ingrepen waar biobased alternatieven voor zijn onderzocht

- + Na-isolatie dak buitenzijde
- + Na-isolatie hellend dak binnenzijde
- + Gedeeltelijke vloervervanging
- + Bestaande vloer na-isoleren
- + Na-isolatie kruipruimte
- + Gevelisolatie buitenzijde prefab
- + Spouwmuurisolatie
- + Binnenwanden
- + Voorzetwanden
- + Gevelbekleding
- + Gevelisolatie buitenzijde in het werk
- + Wandafwerking natte ruimten
- + Keukens
- + Binnendeuren
- + Kozijnen en deuren buitenzijde

